

juny 1982

SERRA D'OR

I LA MÚSICA, QUÈ?

Oriol Martorell

EL JOVENT DE BARCELONA,
DEIXA DE PARLAR CATALÀ?

Francesc Vallverdú

L'ÒPERA, DE LA FESTA SOCIAL
A LA DIGNITAT DE L'ESPECTACLE

Manuel Valls

passar el dia,
empènyer
l'any

Barcelona i el "Titànic"

Fa poc, al diari madrileny «El País», un escriptor que ha viscut molts anys a Barcelona —fins i tot hi ha nascut, potser— deia unes quantes coses sobre la nostra vida cultural d'ara, que no han estat massa ben rebudes pels comentaristes locals, precisament. Bé: el tema, en realitat, era la «vida cultural de Barcelona», i prou. Vaig llegir l'article en qüestió, i, si no em va semblar just, tampoc no vaig saber considerar-lo injustificat. Almenys, en la descripció dels fets, una mica de raó ja tenia l'autor. La Barcelona cultural d'avui resulta més aviat trista. Ja no és tan clar, però, que la de la «pre-democràcia» fos tan distinta, i la comparació amb el «Titànic» famós, brillant i alegre, que l'oceà es va engolir en un obrir i tancar d'ulls, no passa de ser una serpentina nostàlgica. Ni «Titànic» ni res. Aquella Barcelona, de vegades, oferia una superfície jovial o nerviosa, només enlluernadora per a la gent del ram, i encara! Si el problema mereix alguna reflexió polèmica, crec que n'hauríem d'afinar els plantejaments. Per començar, si més no.

Jo, que aleshores era un visitant assidu i poc o molt em veia embolicat en certs episodis de l'època, sempre solia tornar-me'n a casa amb no poques reticències. Darrere de «tot allò» hi havia, emulsionada, una bona dosi de provincianisme. I no de París, ai! De Madrid. Contra les presumptes vistositats del panorama, hi advertia una constant preocupació per Madrid: preocupació municipal, mesquineta i devota allora. Tot l'esforç que per desprovincianitzar-se culturalment s'havia fet abans de la Guerra d'Espanya —des dels temps del Modernisme, si voleu— venia minat per una subtil infiltració «madrilenyoide» bastant dissimulada, però que feia pudor. Parlo en general. Els reductes d'una continuïtat fidel queden fora de l'esquema, i s'ha de reconèixer que amb una dignitat excelsa: tanta com les circumstàncies adverses podien permetre. Quan Joan de Sagarra s'empescà allò de la «cultureta», quan la «gauche divine» era la moda, quan discutíem de Lukács i de Marcuse, la «provincian» renaixia, i no acabàvem d'adonar-nos

en. Si l'espectacle semblava un «Titànic», jo no m'ho vaig acabar de creure mai. Com a tot arreu i en qualsevol moment de la història, la confusió hi predominava. Però era una confusió «provinciana».

De la qual, en efecte, no hem sortit. No citaré noms, ni fets, ni maniobres: serà suficient repassar les planes de la premsa barcelonina —en català o en castellà, és igual— per comprovar que el provincianisme més tronat perdura entre nosaltres. Podia ser d'una altra manera? Aquesta fóra la pregunta a fer. Podia, podria...? I consti que, en la present divagació, no em limito a tenir present el drama lingüístic, que, al capdavant, també és un punt de referència bàsic: el bàsic, en definitiva. Si hi hagué un «Titànic», fou el «Titànic» del provincianisme, i en el supòsit que s'hagi enfonsat, alabat sia Déu, i girem full. Les dificultats que la cultura catalana té al davant, ara mateix, a Barcelona i fora de Barcelona, i no solament la «literatura», tenen el facinerós avantatge d'aparèixer-nos més crues i més vives que mai. Sota el franquisme, la persecució i la cripta, i les automàtiques reaccions que això produïa, ens induïen a imaginar la «cultura» —i la catalana, concretament— en uns termes increïblement ingenus. La situació és «nova». I demana fórmules «noves»: fórmules de solució, si és que podem esperar solucions. No entraré en el debat de la «política cultural» de les institucions locals. Però no solament és això.

I no sóc pessimista, en molts aspectes. En un, particularment: en l'esfondrament del «Titànic» provincianista. Esvanida aquella fantasmagoria, què resta? Doncs amb això que resta —no hi ha més cera que la que crema— cal recuperar les posicions antiprovincianes d'abans del 39. I no per xovinisme. El xovinisme, que en el cas cultural català té una «fixació» freudiana en Madrid, no duu enlloc. O sí: com una serp que es mossega la cua, a una obsessió «sucursalista». De fet, la part més viva i prometedora de les noves generacions —insisteixo: penso sobretot en els literats— sembla des-

interessar-se'n. La rosa dels vents té moltes orientacions. Però les rèmores són fortes. I el provincianisme conserva les seves rutines fins i tot en els cercles de façana més pulcrament «catalanesca». Un detall: mireu-vos les pàgines literàries d'algunes publicacions barcelonines, i en català, i hi trobareu crítiques abundants de llibres anglesos o alemanys... editats en castellà. Per mi, ja s'ho faran. Habitualment, no acostumen a seduir-me ni aquestes crítiques ni els llibres de què parlen, collonades de quarta fila. No és ben simptomàtic, però? Continua sent una «dependència», per més que es vulgui cosmopolita. I, ja ve de lluny, molt del «cosmopolitisme» barceloní és pur llautó: ho era el de l'Ors, per exemple. L'Ors tenia unes excuses, de tota manera.

No existia el «Titànic» de Barcelona. A tot estirar, era un miratge. La Barcelona-«Titànic» era mitja dotzena d'editorials, que no han deixat de fer el que feien, i algunes tertúlies somrients, i un anecdotari faccios. Les exposicions, els concerts, el teatre? No hi tinc accés per raons geogràfiques, i callo. Les conferències? El món idiota de les conferències —i de les «trobades», com la de Sitges— és ben revelador: prolonga la línia provinciana, la quimera «madrilenyoide», d'un sector de la societat barcelonina... Quan la mítica Isabel Llorach presidia el «Conferentia-Club», els invitats eren de la talla d'Einstein, de Paul Valéry, de l'homèric Keyserling... Una cosa tan minúscula i còmica com Julián Marías ha tingut una determinada audiència, sol·licitada, en papers i tribunes de Barcelona, quan el «Titànic» navegava. No volia citar noms, i se me n'ha escapat un. Ho lamento. Però «aquell» provincianisme —i el d'avui— ha estat ignominiosament fomentat, i fomentat per una «mentalitat» generalitzada per una burgesia curta de gambals i dimitada... I deixem córrer més factors. El «futbolero», posem per cas. Mentre a Barcelona hi hagi algú que pensi que pensarà Madrid de Barcelona, en cultura o en política, Barcelona només serà una província. Com en el «Titànic». Com ara.

JOAN FUSTER